

14.6.2018

EOAK/2490/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola

JOENSUUN POLIISIVANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Aika 30.5.2018

Osallistujat EOAK:sta Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola
Tarkastaja Peter Fagerholm

Osallistujat tarkastuskohteesta Ylivartija - - -

1 YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoitamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan oikeusasiamiehen tulee toimittaa tarkastuksia erityisesti vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen määräsi tehtäväksi ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Joensuun poliisivankilaan. Tarkastus suoritettiin virka-aikana. Edellisen kerran Joensuun poliisivankila oli tarkastettu 17.6.2015 (dnro 2894/3/15) ja 26.8.2015 (Dnro 3784/15).

2 TARKASTUSHAVAINTOJA

2.1 Tilat

Uusi poliisivankila on otettu käyttöön 1.9.2017.

Poliisivankilassa päihtyneitä varten oli 24 selliä ja rikosperusteella kiinniotetuille 25 selliä joista yksi oli tilava inva-selli. Lisäksi oli kolme sumppua.

Säilytyshuoneissa oli kutsunappi/mikrofonyhteys valvomoon. Kaikissa selleissä oli tv-pistokkeet. Poliisivankilassa oli seitsemän tv:tä, joiden antamisesta selliin päättää vartija.

Päihtyneiden selleistä oli kameravalvonta ääniyhteydellä valvomoon.

Peseytymistiloja oli viisi. Lisäksi oli yksi tapaamishuone ja kaksi ulkoilutilaa.

Selleissä ei saa tupakoida vaan tupakointi tapahtuu ulkoilutiloissa. Työtilanteesta riippuen vapautensa menettänyt voidaan viedä ulkotilaan tupakalle useamman kerran päivässä.

Tilat olivat erittäin siistit. Muutoinkaan niissä ei ollut huomauttamista.

2.2 Henkilöstö

Vartijoita on kahdeksan ja kaksi ylivartijaa. Kaikki työskentelevät vakinaisessa työsuhteessa. Kaikki vartijat ovat miehiä. Säilytystilan esimiehenä toimii ylikomisario - - -. Joensuun poliisivankilan vartijat työskentelevät välillä myös Nurmeksen poliisiasemalla.

Kaikilla vartijoilla ei ole poliisihallinnon vartijakoulutusta koska viime aikoina koulutusta ei ole järjestetty. Voimankäyttökoulutusta järjestetään vuosittain minkä lisäksi järjestetään muuta työpaikkakoulutusta. Hyvänä pidettäisiin sitä, että koulutusta järjestettäisiin niin, että siihen osallistuisi muitakin kuin oman poliisilaitoksen vartijoita. Tällöin hyvät käytänteet voitaisiin ottaa paremmin huomioon ja asioista olisi mahdollista keskustella laajemmin.

Asiointikielenä on suomen lisäksi lähinnä englanti ja tarvittaessa voidaan pyytää tulkkipalvelua.

- - -

2.3 Vapautensa menettäneelle tehtävät ilmoitukset ja kirjaukset

Säilytystilan järjestyssääntö, päiväohjelma ja tiedot vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista ovat sellissä. Vastaavat asiakirjat löytyvät myös vastaanotosta ja ne ovat saatavissa useilla eri kielillä. Lisäksi käytännön toimista neuvotaan myös suullisesti (WC, kutsunapit, vesipiste).

Ulkoilua, suihkua ja ruokailua ei kirjata erikseen koska tiedot löytyvät päiväohjelmasta jonka mukaan toimitaan. Myöskään oikeuksista ilmoittamista ei kirjata erikseen.

Lääkkeet kirjataan KIP:iin minkä lisäksi on olemassa kullekin vapautensa menettäneelle henkilölle oma asiakirja, johon lääkkeiden anto kirjataan. Lääkkeet jakaa ja niitä koskevat kirjaukset tekee lääkintäesimies.

KIP-lomakkeen kirjaa poliisi. Vartija päättää poliisilain nojalla kiinniotettujen vapaaksi päästämistä.

2.4 Terveystieteiden hoito

Lääkäri tai terveydenhoitaja ei käy poliisivankilassa, vaan tarvittaessa asiakas viedään sairaalaan tai ambulanssi käy paikan päällä tarkistamassa tilanteen. Kaikilla vartijoilla on EA-koulutus.

Poliisivankilassa on verensokerimittari ja defibrillaattori (sydäniskuri), mutta ei adrenaliinikynää.

Vartijat eivät jaa lääkkeitä vaan lääkkeet jakaa lääkintäesimies.

Vartijoille on kuitenkin tarkoitus järjestää lääkkeidenjakokoulutusta. Koulutus tapahtunee verkkokoulutuksena mitä pidettiin vartijoiden näkökulmasta huonona koska se ei mahdollista esimerkiksi täsmentävien kysymysten esittämistä.

Kirjallinen suostumuslomake terveystietojen käsittelyyn on käytössä.

Lääkkeet säilytetään erillisessä lukittavassa lääkevaunussa, joka on lukitussa ja kameravalvotussa huoneessa.

2.5 Ruoka- ja muu perushuolto

Vapautensa menettäneille tarjotaan lounas, päivällinen ja iltapala. Tältä osin toiminta poikkeaa muiden poliisivankiloiden ruokahuollosta, koska niissä jaetaan yleensä myös aamupala. Toisaalta Joensuun poliisivankilassa lounas tarjotaan varsin aikaisin ja lisäksi poliisivankilassa oli annettavissa ruokaa varsinaisten ruoka-aikojen ulkopuolella ja esimerkiksi tilanteessa, missä vapautensa menettänyt ei ole syönyt pitkään aikaan.

Ruoka tuodaan jakelukeittiöstä aamulla tehdyn tilauksen perusteella. Mikäli ruoka ei jostain syystä riitä kaikille, on lisäruuan hankkimiseen olemassa menettely. Myös erityisruokavaliot voidaan toteuttaa. Ruuasta valitetaan erittäin harvoin.

Suihkuun pääsee päivittäin ja suihkuun pääsyn tarve tiedustellaan aamulla. Vapautensa menettäneiden käytössä on myös pesukone ja kuivaustila. Poliisivankilassa on tarjolla jonkin verran varavaatteita.

2.6 Yhteydet ulkomaailmaan

Pääsääntöisesti tapaamiset järjestää ja hoitaa tutkinta ja tutkija myös valvoo tapaamiset tarvittaessa. Avustajatapaamiset myös vartija voi hoitaa ja avustajat voivat itsekin ottaa suoraan yhteyttä poliisivankilaan.

Puheluja varten on asiakaspuhelin, joka annetaan selliin ja jolla ei voi soittaa kuin sovitun yhden puhelun kerrallaan. Avustajapuheluita ei valvota.

Ruokaostokset ja pankkiasiat hoitaa tutkinta.

2.7 Valvonta

Päihtyneitä vapautensa menettäneitä käydään kameravalvonnan lisäksi katsomassa käytännössä vähintään tunnin välein. Tallenteet säilytetään jonkin aikaa mutta tarkka säilytysaika jäi hieman epäselväksi. Kameranäkymä WC-asiointiin on teknisesti peitetty.

Selleissä on palohälyttimet ja sprinklerit.

- - -

2.9 Oikeusturvakeinot

Tiedossa oli, että on lomake, jota muutoksenhakutilanteessa käytetään mutta epäselvää vaikutti olevan se, koska muutoksenhakulomake tulisi antaa ja kuka tekee päätöksen. Kirjallisia päätöksiä putkalain 17:1:n mukaisissa asioissa ei ole tehty viimeisen vuoden aikana.

Poliisivankilassa on tarvittaessa saatavilla lista valvovien viranomaisten yhteystiedoista.

2.10 Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuodelle 2018 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi oikeus yksityisyyteen.

Todettiin, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera.

Laillisuusvalvonnassa on katsottu, että jos asiamiestapaaminen toteutetaan huoneessa, jossa on kamera, kamera tulee peittää tai siirtää, ettei kamera ole päällä, pitää selvästi ilmoittaa, ellei kyseessä ole valvottu tapaaminen. Tätä edellyttää myös Poliisihallitus kirjeessään 24.11.2017 POL-2017-41566. Tästä menettelystä ei vartijalla ollut tietoa.

Erityisteemaan liittyen ei tehty muita erityisiä, muista vastaavista tarkastuskohteista erottuvia havaintoja.

2.11 Puhuttelut

Tarkastuspäivänä poliisivankilassa ei ollut vapautensa menettäneitä.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Pasi Pölöselle. Hän totesi niiden osalta seuraavaa.

1. Edellisten, vuonna 2015 toimitettujen ja aikaisemmin käytössä olleisiin tiloihin kohdistuneiden tarkastusten aikana havaitut puutteellisuudet oli pääosin korjattu: yksityisyydensuoja wc-asioinnissa ja avustajapuheluiden luottamuksellisuus on saadun selvityksen mukaan turvattu. - - -
2. Poliisihallituksen 24.11.2017 lähettämässä kirjeessä on mainittu useita poliisivankilassa huomioitavaksi tarkoitettuja toimenpiteitä. Poliisilaitosta pyydetäänkin ilmoittamaan, miten se on toimeenpannut Poliisihallituksen edellyttämät asiat Joensuun poliisivankilassa.
3. Laillisuusvalvonnassa on useassa yhteydessä todettu, että tutkintavastuu ja säilyttämisvastuu tulisi olla hallinnollisesti ja tosiasiallisesti eriytettyjä. Jos tutkinta ja säilyttäminen ovat "samoissa käsissä", on vaara, että säilyttämisolosuhteet ja tutkintavangin kohtelu ovat riippuvaisia tutkinnan etenemisestä ja tutkintavangin suhtautumisesta tutkintaan. Vaikka tällaisia epäkohtia ei ole tullut esille, apulaisoikeusasiamies katsoo aiheelliseksi tuoda asian esille. Esimerkiksi tapaamisten järjestämisen tai vapautensa menettäneen asioiden hoitamisen tulee tapahtua kaikille samoilla kriteereillä.

- - -

5. Apulaisoikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota siihen, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera.

Apulaisoikeusasiamies pyytää poliisilaitosta 15.10.2018 mennessä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä kohdissa 1–5 esitetyn johdosta.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Minna Ketola
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri